

EBΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΤΟΣ ΚΒ'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1902

APIO. 30

ΣΥΝΑΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅλον τὸ ὄθωμαν. κράτος μετζίτια ἀργ. 5
διὰ τὸν κατώτερον κλήρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ. 3
ἐν τῇ ἐξωτερικῇ φράγκα χρυσᾶ 25
Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται
ἀποστελλομένη πρὸς τὸν ταμίαν

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μητροπολ. Βοδενῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ (πρόεδρος)
 † Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΚΑΛΔΑΙΝΙΚΟΣ (ταμίης)
 † Ὁ Ἀρχιεραρχηγματοεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

*Επίτιμος διευθυντής καὶ συντάκτης ὁ Μ. χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ ἡ ὁρμονικὴ πολυφωνία — Σχολεῖα μέσου αἰῶνος ἰδιαίτατα δὲ τὰ βυζαντινὰ — Ἐκκλησία Ἀβυσσηνίας — Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά — Παραρτήματα: «Εὐαγγελικά διδάγματα» ὁ χαρακτήρ τοῦ προτεσταντισμοῦ).

Η
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΚΑΙ Η ΑΡΜΟΝΙΚΗ ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ.

“Οταν λοιπὸν αὐστηρῶς τηρηθῶσιν αἱ τεχνικαὶ αὐταὶ ἀρχαί, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι τότε μόνον ἡ πολυφωνία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ἁγμάτων περιβολὴ δύναται ν’ ἀποβῇ εὐεργετικὴ καὶ τὰ μάλιστα προσιδιάζουσα πρὸς τὸν ἑλληνοπρεπεῖα αὐτῶν χαρακτῆρα. Ἄλλ’ ἐπειδὴ πάσης μελοποιίας πρῶτιστος σκοπὸς εἶνε ἡ διὰ τῶν παναρμονίων τόνων καὶ τῶν πολυποικίλων ρυθμῶν τῆς ἐμφύτου τῷ ἄσματι ποιητικῆς ἐννοίας προσήκουσα ἔκφρασις καὶ ζωηρὸς χρωματισμός, διὰ τοῦτο οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἐπιχειρῶν νὰ περιβάλῃ διὰ πολυφωνίας τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν ἄσματα, πρέπει νὰ εἶνε κάτοχος τῶν λέξεων καὶ τῶν ὑψηλῶν θρησκευτικῶν ἐννοιῶν τῶν στίχων, ἵνα οὕτως ἐπιτευχθῇ πληρέστερος ἀρμονικὸς συνδυασμὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὴν πολυποικίλου ἱεροῦ μέλους.

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 301—304.

Κατὰ τὰς σήμερον δ' ἐπικρατούσας ἐπιστη-
μονικὰς τῆς ἀρμονικῆς πολυφωνίας ἀρχὰς καὶ εἰ-
δικτῶ Ἦχοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς
δύνανται νὰ περιβληθῶσι διὰ τεχνικῆς ἀρμονίας.
Κατὰ τὰς ἀκουστικὰς ἰδίᾳ ἀποκαλύψεις τοῦ διαστή-
μου Χέλμολτς, πᾶς φθόγγος ἔχει τὴν ἀντίστοιχον
ἀρμονικὴν αὐτοῦ συνφθόνην, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχωμεν
τὰ κατάλληλα μουσικὰ ὄργανα διὰ νὰ καταστήσω-
μεν αἰσθητὴν πῶς τὴν ἀρμονίαν καὶ τῶν ἐλαχίστων
μουσικῶν διαστημάτων. Καὶ αὐτὸ τὸ **τεταρτη-**
μόριον τοῦ τόνου δύναται θεωρητικῶς νὰ ὑπο-
βληθῇ ὑπὸ τὴν ἀρμονικὴν πολυφωνίαν, ἀρκεῖ μό-
νον νὰ ἔχωμεν πρὸς τοῦτο κατάλληλα μουσικὰ ὄρ-
γανα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ ἐνὸν νὰ αἰσθητοποιῶσι τὰ
ἐλάχιστα ταῦτα τῆς μουσικῆς διαστήματα. Τοιαῦ-
ταί τινες ἀπόπειραι ἐπὶ ὀργάνων καταλλήλων ἐγέ-
νοντο ἤδη ἐν Γαλλίᾳ μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Ποπούλου, ἐν
Ἰσπανίᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Περέζ. Καὶ ἐν Ἀμερικῇ δὲ
κατεσκευάσθη ἴδιον ὄργανον μὲ τεταρτημόρια τοῦ
τόνου διὰ παρομοίας μελέτας.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ τὸ **τεταρτημόριον**
τοῦ τόνου, τὸ ὁποῖον θέλουσι νὰ παραδεχθῶσι
τινες ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν μουσικῶν καὶ μουσικολό-
γων ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τῷ βαρεῖ λεγομένῳ Ἦχῳ
τῆς νῦν ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, δύναται
νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὴν ἀρμονικὴν πολυφωνίαν. Ἀλλ'
οἱ παραδεχόμενοι τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐλαχίστου τού-
του διαστήματος δὲν δύνανται καὶ δι' ἱστορικῶν
μαρτυριῶν νὰ πιστοποιήσωσι τὴν καὶ παρὰ βυζαν-
τινοῖς χρήσιν αὐτοῦ. Διὰ μουσικὴν, ἡ ὁποία ἀρεθί-

μετ' μακρῶν αἰώνων βίον, δὲν ἀρκεῖ μόνον τοῦ ἀειμνήστου Χρυσάνθου Προύσης ἐν τῷ Μεγάλῳ αὐτοῦ Θεωρητικῷ ἀναγραφῇ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐλαχίστου τούτου διαστήματος. Ὑπάρχουσιν ἀρχαιότεραι μαρτυρίαι, ὅτι παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς τὸ **ἐναρμόνιον** λεγόμενον γένος δὲν ἦτο ἐν χρήσει, ὅπως ἐννοοῦσι νὰ παραστήσωσιν αὐτὸ τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν ἱεροφαλτῶν¹. Ὁ ἀείμνηστος Χρυσάνθος, ὅπως ὑπέπεσε καὶ εἰς ἄλλα ἱστορικά καὶ τεχνικά σφάλματα, οὕτω καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὸ δύσκολον τοῦτο θέμα, ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ ὁποίου ἀπῆται πολλὰ βοηθήματα, ὧν ἐστερεῖτο ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου.

Τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν πρέπει νὰ τὴν ἀποδεχθῶμεν μᾶλλον ὡς ἱερὰν φωνητικὴν παράδοσιν μακρῶν αἰώνων, παρὰ ὡς τεχνικὸν προϊόν τῆς κατὰ πολλὰ ἐσφαλμένης θεωρίας τοῦ Μεγάλου Θεωρητικοῦ τοῦ ἀειμνήστου Χρυσάνθου. Ἡ γραπτὴ θεωρία τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου ἀριθμεῖ βίον μόλις 86 ἐτῶν, ἐν ᾧ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἡμῶν μελωδίαι εἰσὶν αἰώνων τῆς πατρίου τέχνης εὐσεβῆ προϊόντα. Τὴν παρατήρησιν ταύτην κάμνομεν δι' ἐκείνους ἰδίᾳ ἐκ τῶν ἱεροφαλτῶν, οἱ ὅποιοι τὸ **Μέγα Θεωρητικόν** ἐκλαμβάνουσιν ὡς τὸ μόνον ἀλάθητον καὶ θέσφατον βιβλίον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ὑμνωδίας, ἐν ᾧ περὶ τοῦ ἐναντίου πολλὰ ἐγράφησαν καὶ πολλὰ ὀρθὰ διευτυπώθησαν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ κατὰ τὸ 1882 ὑπὸ τοῦ νῦν τὸν θρόνον τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Φωτίου περιεσμοῦντος Ἰωαννίμου τοῦ Γ' συσταθεῖσα πατριαρχικὴ μουσικὴ ἐπιτροπεία, κατιδοῦσα τὰς ἱστορικὰς καὶ τεχνικὰς ἀνακριθείας τοῦ Μεγάλου Θεωρητικοῦ, παρέδεχθη τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ὡς τέχνην διὰ τῆς ζώσης φωνητικῆς παραδόσεως σωζομένην· «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἐστὶν ἡ τέχνη τοῦ ψάλλειν τὰ ἐκκλησιαστικά ᾠσματα κατὰ τοὺς διὰ τῆς παραδόσεως περισθέντας κανόνας» (ἴδε «Ἐκκλησ. Ἀλήθειαν» τοῦ 1887 τεύχος ΣΤ' καὶ σελ. 216).

Κατὰ ταῦτα ἄρα δύναται μὲν καὶ αὐτὸ τὸ **τεταρτημόριον τοῦ τόνου** νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὴν ἀρμονικὴν πολυφωνίαν, ἀλλὰ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ὑπαρξίν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν μουσικῇ δὲν δύναται διὰ πειστικῶν καὶ ἀδιαφιλονεικῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν νὰ ὑποστηρίξωσιν οἱ τάναντία φρονούντες.

1. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διὰ μακρῶν ὁμιλήσαμεν ἐν δημοσίᾳ διαλέξει τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου.

Συγκεφαλαιοῦντες λοιπὸν τὰνωτέρω λεχθέντα λέγομεν ὅτι καὶ οἱ ὀκτὼ Ἦχοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς δύναται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἀρμονικὴν πολυφωνίαν, τηρουμένου, ἐννοεῖται, ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν τοῦ ἰδιάζοντος ἀρχικοῦ χαρακτῆρος. Μόνον τοῦ πλαγίου δευτέρου τινὰ καὶ τοῦ βαρέος Ἦχου τὰ ἀπὸ τῆς βάσεως Ζω ἀρχόμενα ᾠσματα εἶνε δύσκολον τοιαύτην φωνητικὴν πολυφωνίαν νὰ περιβληθῶσιν, ὥστε νὰ περισώζωσι τὸ σεμνὸν θρησκευτικὸν αὐτῶν ἦθος. Διὰ τῆς **ὀργανικῆς πολυφωνίας** μόνον εἶνε δυνατόν τελεσφορώτερον νὰ περιβληθῶσι πολυφωνία· ἀλλὰ τοιαύτη τις ὀργανικὴ πολυφωνία δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐκκλησίαις ἡ ὀργανικὴ συνωδία δὲν ἐπιτρέπεται. Ἀλλὰ πρὸς τί μᾶς ἐμποδίζει τοῦτο ἂν μεταξὺ τῶν τόσων καὶ τόσων ᾠμάτων τῆς Ἐκκλησίας ἀκουσθῶσι καὶ ᾠσματὰ τινὰ μονοφώνως ψαλλόμενα;

*

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων, οἶκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀρμονικὴ πολυφωνία καταλλήλως ἐφαρμοζομένη εἰς τὰ γεραρά τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ᾠσματα οὐ μόνον εἰς οὐδένα αὐτὰ κίνδυνον ἐμβάλλει, ἀλλὰ τούναντίον διὰ τῆς ἀκαταβλήτου αὐτῆς ἰσχύος τοσοῦτον γονιμοποιεῖ αὐτά, ὥστε νὰ ἐξάρη αὐτὰ εἰς ἀνέφικτον ὕψος. Ὅπως ὁ ζωγράφος διὰ τῆς ζωρότητος τῶν χρωμάτων, ὁ ἱεροκῆρυξ διὰ τῶν ζωηροτέρων ρητορικῶν σχημάτων καὶ ἐννοιῶν σκοποῦσι νὰ διεγείρωσι βαθύτερα θρησκευτικὰ συναισθήματα, οὕτω καὶ ὁ μουσικὸς διὰ τῶν ἀρμονικῶν μουσικῶν χρωμάτων νεαροποιεῖ τὰ μεγαλοφωνότατα θρησκευτικὰ ῥήματα τῶν ᾠμάτων, ἵνα δι' αὐτῶν διεγείρῃ βαθυτέρας καὶ ζωηροτέρας θρησκευτικὰς ἐντυπώσεις. Ἡ, ὡς λέγει ὀρθότατα καὶ ὁ μελίρρυτος Χρυσόστομος «**Ἴνα δυνακινούμενη ἡ ψυχὴ τοῖς λαλουμένοις, ἐκεῖ φέρῃ τὴν ἑξίν, ἐνθα καὶ ἡ λέξις ἐφέλκεται τὸ κινητικὸν ὄργανον τῆς τοῦ πνεύματος μελωδίας**». Ἐπιτυχέστερα ἔκφρασις περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς μουσικῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δὲν δύναται ἄλλῃ νὰ διατυπωθῇ πλὴν τῆς περικοπῆς ταύτης τοῦ χρυσορρήμονος Ἰωάννου.

Δ'.

Κατ' ἀρχὴν λοιπὸν, ἡ ἀρμονικὴ πολυφωνία πρὸς ἑξάρσιν καὶ γονιμοποίησιν τῶν γεραρῶν τῆς ἐκκλησίας ᾠμάτων ἐφαρμοζομένη φρονούμεν ὅτι πρὸς οὐδεμίαν ἐθνικὴν ἢ θρησκευτικὴν παράδοσιν προσκρούει· τούναντίον μάλιστα, ἔρχεται εἰς εὐγενῆ τῆς πληρεστέρας τοῦ σκοποῦ αὐτῶν ἐπιτυχίας.

συνεπικουρίαν. Καὶ ἐπομένως ὁ κατὰ τοιαύτης τόσον εὐεργετικῶς δυναμένης νὰ δράσῃ τεχνικῆς μορφῆς κηρυττόμενος πόλεμος φρονούμεν ὅτι οὐ μόνον ἐθνικῶς βλάπτει ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικῶς μᾶς ζημιοῖ, διότι γίνεται παραίτιος ἵνα ἡμιτελῶς ἐπιδράσωσιν ἐφ' ἡμῶν τὰ θεῖα καὶ οὐρανοδόμονα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ὕμνων καὶ ᾠσμάτων ρήματα. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ θεῖα ταῦτα ρήματα διὰ πληρεστέρου μουσικοῦ μέλους, ὅποια εἶνε ἡ πάμφωνος καὶ παναρμόνιος ᾠδή, προσηγέστερα καὶ ἀκμαϊότερα καθίστανται, ἀφ' οὗ, ἵνα κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον εἴπω, «τῇ ἐναλλαγῇ καὶ τῷ ποικίλῳ τῆς ψαλμωδίας **νεαροποιεῖται τῆς ψυχῆς ἡ ἐπιθυμία καὶ ἀνακαινίζεται τὸ νηφάλιον**», διατί ν' ἀποδείξωμεν ἢ νὰ καταπολεμήσωμεν τοιοῦτον τελειότατον καὶ εὐεργετικώτατον τῆς μουσικῆς τέχνης στοιχεῖον;

Τινὲς διὰ νὰ δικαιολογήσωσι τὸν κατὰ τῆς ἀρμονικῆς πολυφωνίας ἀγῶνα αὐτῶν διισχυρίσθησαν ὅτι τυγχάνει αὕτη δῆθεν εὐρωπαϊκὸν καθαρῶς ἐπινόημα καὶ ὅτι χρῆσις αὐτῆς γίνεται καὶ ἐν τοῖς θεάτροις καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσιν. Ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Μήπως καὶ ἀπλῶς **μονοφωνιῶν** χρῆσις δὲν γίνεται πολλάκις ἐν τοῖς θεάτροις καὶ ἐν τοῖς καπηλείοις; Τότε κατὰ τὴν παράδοξον ταύτην λογικὴν ἀναλόγως ἔπρεπε καὶ αὕτη ἡ μονοφωνία νὰ καταργηθῇ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν! Ἐπίσης σφαλερὸν εἶνε ὅτι πρέπει ν' ἀποφύγωμεν τὴν ἀρμονικὴν πολυφωνίαν, διότι τυγχάνει αὕτη τῶν Εὐρωπαϊκῶν εὐρημα. Ἀς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν, ὅτι ὄντως εὐρωπαϊκὸν εὐρημα εἶνε ἡ πολυφωνία. Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἔπεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ καρπωθῶμεν καὶ ἡμεῖς τῶν ἀγαθῶν τῆς πολυφωνίας. Διότι παρὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν δὲν ζητοῦμεν νὰ παραλάβωμεν τὴν μουσικὴν αὐτῶν διὰ νὰ εἰσαγάγωμεν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐκκλησίαις. ἔχομεν εὐτυχῶς μονόφωνον θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν μουσικὴν πλουσιωτάτην καὶ τὰ μάλιστα ἐμπρέπουσαν πρὸς λατρείαν τοῦ Οὐρανίου Πατρός. Ἀλλ' ἐπιζητοῦμεν παρ' αὐτῶν νὰ παραλάβωμεν τὸν ἐπιστημονικὸν μόνον τρόπον τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ἐντυπώσεως τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν μελωδιῶν. Εἶνε δ' ἀληθὲς ὅτι ἀντὶ νὰ ἐπιζητῶσιν τινες τὸν ἐπιστημονικὸν μόνον τρόπον, ἐξ ἀγνοίας τῶν πραγμάτων, ἴσως καὶ ἐκ νεωτεριστικοῦ πνεύματος, ἐπεζήτησαν καὶ παρέλαβον καὶ αὐτὰς τὰς εὐρωπαϊκὰς μελωδίας, ὅπως ἐγένετο τοιοῦτόν τι ἐν τισι τῶν Ἀθηνῶν ἐκκλησίαις. Ἀλλὰ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἀνευλαβοῦς ἐργασίας κατεδικάσαμεν ἤδη ἐν τῷ Α' μέρει τῆς

μελέτης ἡμῶν. Ἡ τοιαύτη ὁμῶς κατάχρησις δὲν ἀποκλείει ποτὲ τὴν καλὴν καὶ ἔλλογον τῶν πραγμάτων χρῆσιν. Σήμερον ἡ ἀρμονικὴ πολυφωνία τοιαύτην πρόδον προσέλαβεν, ὥστε πανταχοῦ διεδόθη καὶ ἐγκατεστάθη. Ἐν ταῖς σχολαῖς ἡμῶν, ἐν ταῖς οἰκογενείαις, ἐν ταῖς τραπέζαις, ἐν μουσικοῖς καὶ ἄλλοις φιλολογικοῖς σωματείοις διὰ τῶν ἐπιβλητικῶν αὐτῆς τόνων νεαροποιεῖ ἡ πολύτονος τέχνη τὰς ψυχὰς καὶ λίαν εὐχερῶς σαγηνεύει τοὺς ἀκροατάς. Οἰκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ὁ παντελής τοῦ εὐεργετικωτάτου τούτου μουσικοῦ στοιχείου ἀποκλεισμός θὰ βλάβῃ πρωτίστως αὐτὴν τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν. Ἡ ἀρμονικὴ πολυφωνία δὲν εἶνε πρόοδος πρὸς τὸ κακόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ καλόν. Ἀπέναντι λοιπὸν αὐτῆς, ὡς λίαν ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις εὐρυμαθὴς κ. Ἀθ. Εὐταξίας ἐν ταῖς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀξιολόγοις αὐτοῦ μελέταις, ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία **«ἄλλως πολιτευομένη θ' ἀπεμονοῦτο ἐν τῇ γενικῇ προόδῳ τῆς κοινωνίας, ἐν δὲ τῇ σταθιμότητι αὐτῆς θ' ἀπεξενοῦτο ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῶν ιδίων ὁπαδῶν της»**. Ἡ ἀνάγκη δὲ αὕτη πρέπει ὑπὸ σπουδαίαν νὰ ληφθῇ ὄψιν, διότι ἡ ἐποχὴ, ἣν διανύομεν, εἶνε δυστυχῶς ἐποχὴ τῶν ὑλιστικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς εἰδεχθοῦς ἀθεΐας. Αἱ συνειδήσεις παρ' ἡμῖν κατέστησαν τόσον ἐλαστικάι, ὥστε εὐκόλως νὰ ρέπωσιν εἰς τὴν ψυχρὰν ἀδιαφορίαν ἢ τὸν φοβερὸν κοσμοπολιτισμὸν, προκειμένου περὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἱερᾶς τῶν Πατέρων ἡμῶν θρησκείας. Τοιαῦτά τινα ἐν νῷ ἔχοντες εἰπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πραγματείας ἡμῶν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἔχει ἀνάγκην μουσικῆς **ζώσης** κυρίως καὶ οὐχὶ **νεκρᾶς**. Οὐδεὶς δὲ εὐσυνειδήτως σκεπτόμενος δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ὡς νῦν ἔχει, ἀδυνατεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν μέγαν αὐτῆς προορισμὸν. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐνισχυθῇ αὕτη διὰ τῆς τελειότερας ἐκτελέσεως τῶν γεραρῶν αὐτῆς μελωδιῶν καὶ διὰ τῆς ἀντλήσεως νέας ἰσχύος καὶ δυνάμεως ἀπὸ τῆς ζωογόνου πηγῆς τῆς ἀρμονικῆς πολυφωνίας, ἵνα οὕτω διὰ τῆς γλυκύτητος καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ πλήρους θρησκευτικοῦ μέλους ἐνισχύσωμεν τὰς θρησκευτικὰς τῶν χριστιανῶν πεποιθήσεις καὶ γονιμώτερον καταστήσωμεν τὸ δένδρον τῆς ἡθικῆς τὸ ὑπὸ τῶν μεγάλων ἡμῶν Πατέρων φυτευθὲν καὶ καλλιεργηθέν.

(ἔπεται τὸ τέλος).

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕΣΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

ιδιαίτατα δὲ τὰ βυζαντινὰ*

Τὴν προστασίαν ταύτην ἀπένειμεν εἰς τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος· καὶ λέγει μὲν ὁ Ἀταλειάτης ὅτι ὁ Μονομάχος αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας οὐρανοβάμονος ἐπεμελήθη μαθήματος, πρόεδρον τῶν φιλοσόφων προχειρισάμενος ἄνδρα τῶν καθ' ἡμᾶς διαφέροντα γνώσει . . . καὶ τοὺς νέους πρὸς ἄσκησιν τῶν σοφῶν λόγων καὶ μαθημάτων προτρέψατο σὺν τῷ εὐμαρεῖ τῶν διδασκάλων καὶ γερῶν τούτους ἐν τῷ δημηγορεῖν βασιλικῶν ἀξιῶν»,⁸⁸ ἀλλὰ πιθανῶς ἐννοεῖ τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων, ἣν περὶ πολλοῦ μὲν ἐποιεῖντο οἱ βυζαντινοὶ βασιλεῖς, πλέον δὲ τῶν ἄλλων ὁ Μονομάχος, μείζονα τιμὴν ἀπονείμας τοῖς τῶν νόμων διδασκάλοις· αὐτὸς, διορίσας διδάσκαλον τῶν νόμων τὸν ἐν τοῖς συγκλητικαῖς ἐναρίθμιον Ἰωάννην νομοφύλακα τὸν Ξιφιλῖνον, ἐγκώμια μὲν πλέκει τῆς μεγάλης αὐτοῦ παιδείας ἐν ἰδίᾳ νεαρᾷ, οἰκῆμα δὲ μεγαλεπρεπὲς τάττει πρὸς διδασκαλίαν, ὅπερ ἔκειτο παρὰ τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Μαγγάνων, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Σιρκετζῆ.⁸⁹

Ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων οἱ φιλομαθεῖς ἐδιδάσκοντο, ὡς ἔοικεν, ἐν τοῖς τοῦ βυζαντινοῦ αἰῶνος πανδιδακτηρίοις.

*

Τὸ ἀρχαιότερον πανδιδακτήριον, ὡς εἶδομεν ἄνωτέρω, συνεστήθη, κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν τῷ Καπιτωλῷ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, προσαρτήσαντος αὐτῷ καὶ βιβλιοθήκην· τὸ πανδιδακτήριον τοῦτο, ἀναφερόμενον καὶ κατόπιν, ἐπὶ τῆς αὐταρχίας τοῦ Οὐάλεντος, εἶχεν εἴκοσι καὶ ἑξ διδασκάλους, ὧν δέκα μὲν ἐδίδασκον τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, δέκα δὲ τὴν λατινικὴν, τρεῖς τὴν καθ' ἑλληνὰς καὶ λατίνους ρητορικὴν, εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ δύο τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων· οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἡλλοιώθησαν μετὰ μικρὸν,

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 188, 201, 288 καὶ 297 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

88. Μιχαὴλ Ἀταλειάτης· σελ. 21, ἐννοῶν τὸν Ψελλόν.

89. Ἰδὲ «Νεαρὰν ἐκφωνηθεῖσαν παρὰ τοῦ φιλοχρίστου δεσπότη κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου ἐπὶ τῇ ἀναδείξει καὶ προβολῇ τοῦ διδασκάλου τῶν νόμων» ἐν Joannis Euchaetorum metropolitae Opuscula, ἔκδοσις Lagarde· Γοτίγγη, 1882, σελ. 195—202.

διορισθέντων δεκαπέντε μὲν διδασκάλων διὰ τὴν ἐν λατινικῇ γλώσσῃ διδασκαλίαν τῶν νόμων, δεκαπέντε δὲ διὰ τὴν ἐλληνιστὶ διδασκαλίαν τῶν γραμματικῶν καὶ τῆς φιλολογίας.

Καὶ γίνεται μὲν μνεία παρὰ Παπαρηγοπούλῳ τῆς ὑπὸ τῶν καιρῶν ἐπιβληθείσης ταύτης ἀλλοιώσεως μίαν ἑκατονταετηρίδα μετὰ τὴν πρώτην οἰκουμένην ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον, εἰς τὰ γραφόμενα δὲ τοῦ ἀειμνήστου ἱστοριογράφου παραπέμπεται ὁ πλείω μαθεῖν ἐφιέμενος. Ἡ δὲ παρὰ τὸ παιδιδακτήριον τοῦτο βιβλιοθήκη κατὰ τὰ μέσα τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος ἠρίθμει ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας τόμων, καὶ δέον γινώσκειν ὅτι ἐξ βιβλιογράφοι διορισθέντες ἐπὶ τοῦ Οὐάλεντος ἔργον εἶχον οἱ μὲν τέσσαρες τὴν γραφὴν ἑλληνικῶν χειρογράφων, οἱ δὲ δύο λατινικῶν.⁹⁰

Τοῦ πανδιδακτηρίου τούτου μνείαν, δυστυχῶς, συνεχῇ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς χρονογράφοις οὐχ εὗρον· καὶ συνεπῶς περιορίζομαι εἰς ὀλίγας εἰδήσεις περὶ τούτου καὶ ταύτας ἀπὸ μεσοῦσης Θ' ἑκατονταετηρίδος ἐπαναλαμβάνομένης. Ἡ νεωτέρα μνεία γίνεται ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς παντεδυναμίας τοῦ κουροπαλάτου Βάρδα, «ὃς συναθροίσας σοφοὺς κατὰ τὴν Μαγναύραν, ὧν τοὺς μὲν φιλοσοφίας, γεωμετρίας, τοὺς δὲ ἐτέρους ἀστρονομίας, ἄλλους γραμματικῆς ἀντιποιουμένους»⁹¹ ἐγκατέστησε «προῖκα διδάσκειν τοὺς φιλομαθεῖς». Καὶ ἡ μὲν μεγάλη αὕτη σχολὴ ἔκειτο δῆλον οὖν παρὰ τῷ παλατίῳ· οἱ δὲ διορισθέντες ὑπὸ τοῦ κράτους διδάσκαλοι ἀναφέρεται ρητῶς ὅτι ἦσαν Λέων ὁ περιώνυμος μαθηματικὸς τῆς φιλοσοφίας, Θεόδωρος ὁ μαθητὴς αὐτοῦ τῆς γεωμετρίας, Θεοδῆγιος τῆς ἀστρονομίας, καὶ Κομμητᾶς τῶν γραμματικῶν, μισθοῦμενοι μὲν ὑπὸ τοῦ κράτους, δωρεὰν δὲ διδάσκοντες τοὺς προσιόντας. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ χρονογράφος Γενέσιος· ἄλλ' ὁ Ζωναρᾶς,⁹² ἐκτενῶς ἐπίσης γράφει καὶ κατὰ τῶν εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων καταφερόμενος, συμπληροῖ μὲν ἐκεῖνον καὶ εἰ τινα ἕτερον, ἐπιγέει δὲ τινα φωτὸς ἀκτῖνα ἐπὶ τῆς τοῦ πανδιδακτηρίου τούτου καταστάσεως, ἄδικος ἔν

90. Heeren σελ. 24 καὶ ἑξ. Ἐν δὲ σελίδι 59 λέγεται ὅτι, κατὰ πιθανότητα πᾶσαν, ὁ Ζήνων ἀπεπειράθη ἵνα θεραπεύσῃ τὴν ἐκ τῆς πυρπολήσεως τῆς βιβλιοθήκης ταύτης, (δῆθεν τῷ 477) ζημίαν. Λέγω δῆθεν ὡς ὑπονοῶν ἐννοούμενον ἐν ταῦτα τὸν λεγόμενον «μέγαν ἐμπρησμόν», περὶ οὗ βλέπε «Βυζαντ. Ἐορτολόγιόν» μου, σελ. 163, στήλην β'.

91. Γενέσιος· σελ. 98.

92. Ζωναρᾶς· βιβλ. ις', 4· ἐκδ. Dindorf· τομ. Δ', σ. 12—14.

τινι μέτρῳ δεικνύμενος πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἰσαυρικῆς δυναστείας· ἰδοὺ γὰρ τί λέγει· «Ἡμέλητο γὰρ τὰ τε τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀπέσθη σχεδὸν εἰς τὸ παντελές, ὥς μὴδ' ἑναυτμά τι περιλειφθῆναι αὐτῆς· τοῦτο δὲ ἡ τῶν κρατούντων εἰργαστο ἀλογία· ὁ δὲ (Βάρδας) καὶ διατριβάς ἐκάστη ἀφώρισε τῶν ἐπιστημῶν, καὶ διδασκάλους προὔστησατο, καὶ σιτήσεις δημοσίαι τούτων ἐκάστῳ ἀπένειμεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ διδάσκαλον ἐγκατέστησε τὸν φιλόσοφον Λέοντα, οὗ κλέος ἐπὶ σοφίᾳ πολὺ, ὃς καὶ τῷ βασιλεῖ Θεοφίλῳ γέγονεν ἔντιμος . . . εἶτα καὶ ἀρχιερεὺς χειροτονεῖται Θεσσαλονίκης· θανόντος μέντοι τοῦ Θεοφίλου, καὶ τῶν εἰκονομάχων ἀρχιερέων ὑποβληθέντων καθαιρέσει, καὶ ὁ Λέων οὕτως συγκαθάρητο, ὅτι μὴ τιμὴν ταῖς θείαις εἰκόσιν ἀπένειμε. Τοῦτον οὖν ὁ Βάρδας σχολάζοντα εὐρηκὼς τῶν λοιπῶν διδασκάλων ἐπέκεινα ἔταξε, καὶ οὕτως ἀναθελῆσαι τοὺς λόγους ἐποίησε καὶ εἰς ἐπίδοσιν προήνεγκεν οὐ διὰ μακροῦ».

Καὶ εἰς μὲν τὰ λεγόμενα τοῦ Ζωναρᾶ περὶ παραμελήσεως τῶν ἐπιστημῶν δύναται τις ἀντιτάξαι αὐτὰ ταῦτα τὰ τῶν διδασκάλων ὀνόματα· διότι, ἐὰν ἀποδεξώμεθα ὅτι «εἰς τὸ παντελές» ἀπεσθῆσθαι αὐταί, ἀπορον ἀποδίδει λοιπὸν ποῦ ἐμορφώθησαν ὁ Θεοδῆγιος, ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Κομνητῆς, διότι περὶ τοῦ Λέοντος εἶδομεν ἤδη ποῦ ἐδιδάχθη· ὁ δὲ ἀναγνώστης ἔλαβεν ἤδη γινώσκειν τῆς ἐν Ἀνδρῶν ἐπιστημονικῆς σχολῆς ὡς καὶ ἐτέρων ἀλλαχοῦ σχολῶν, οὐχὶ μὲν ἐπιστημονικῶν, ἀλλὰ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων· γνωστὸν δὲ ὅτι καὶ πρὸς τὸν καλὶφην Ἀλ-Μαμούν Λέων ὁ μαθηματικὸς ἔλεγεν ὅτι «ἡ Κωνσταντίνου [πόλις] πολλοὺς ἐμοῦ κρείττους κέκτηται» καὶ αὐτὸς δ' ὁ ἐν τούτοις ὑπερβολικὸς Ζωναρᾶς ἐγίνωσκε μὲν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐγίνωσκε βεβαιότατα τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις σπουδαιότητα ἀποστολῆν τῶν βιβλιοθηκῶν ἀπὸ τῶν κατὰ Μιχαὴλ τὸν Ψελλόν, τὸν ἀρχαιότερον, ὅστις «περιενόσκει τὰ μοναστήρια καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἀποκειμένας βίβλους ἀνερευνῶν τε καὶ ποριζόμενος καὶ σπουδῶς ἐκμελετῶν, πρὸς τὸ τῆς τοιαύτης γνώσεως ὕψος ἀνεβιδάσθαι· ἐς κόρον δὲ τῶν μαθημάτων μετεσχηκῶς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν αὐτῇς ὑπέστρεψεν».⁹³ Εὐγνωμονοῦμεν δὲ τῷ Ζωναρᾶ ὅτι δίδωσιν ἡμῖν ἰδέαν τινὰ τοῦ πανδιδακτηρίου, ἐν οἷς γράφει «διατριβάς ἐκάστη τῶν ἐπιστημῶν ἀφώρισε καὶ διδασκάλους προὔ-

στήσατο»· διδάσκει δὲ ἄλλον οὖν ἡμᾶς ὅτι τὸ νέον πανδιδακτήριον ἀπετελεῖτο ἐκ τεσσάρων τμημάτων ἢ σχολῶν, λειτουργουσῶν ἐν ἰδίοις οἰκήμασιν, ὑπὸ ἑνα σχολάρχην καὶ πλείους τῶν τριῶν διδασκάλους, μισθουμένους μὲν ὑπὸ τοῦ δημοσίου, προστασίαν δὲ καὶ βραβεῖα ἀπὸ τοῦ κράτους ἀπολαμβάνοντας, τοῦτο δὲ λεπτομερέστερον εὐρίσκουμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς· διότι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν νεωτέρων χρονολογῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς συνταχθείσης «ἐκ προσταγμάτων Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου Χρονολογίας», οὐδὲ μιᾶς ἰσως παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος ἀπὸ τοῦ Βάρδα, ἡμελήθησαν καὶ παρωράθησαν αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ λογικαὶ τέχναι· ὅθεν ὁ Πορφυρογέννητος «ἐπεὶ ἠπίστατο πρᾶξιν καὶ θεωρίαν πρὸς Θεὸν ἡμᾶς οἰκιοῦντα»⁹⁴ παιδευτὰς ἀρίστους προέκρινεν· εἰς Κωνσταντῖνον πρωτοσπαθᾶριον τὸν τηνικαῦτα μυστικὸν τὸ τῶν φιλοσόφων παιδοτριβεῖον δέδωκεν· εἰς δὲ τὸ τῶν ρητόρων Ἀλέξανδρον μητροπολίτην Νικαίας· εἰς δὲ τὸ τῆς γεωμετρίας Νικηφόρον πατρίκιον τὸν γαμβρὸν Θεοφίλου ἐπάρχου τοῦ Ἐρωτικοῦ· εἰς δὲ τὸ τῶν ἀστρονόμων Γρηγόριον ἀσηκρίτης».⁹⁵ ὁ δὲ ἄρα ὅτι τὸ πανδιδακτήριον ἐκ τεσσάρων ἀπετελεῖτο σχολῶν, ὧν τοῖς φοιτηταῖς εὐνοίαν πολλὴν ὁ Πορφυρογέννητος ἐδωκεν, συνδαιτυμόνας σχεδὸν καθ' ἐκάστην ἔχων, μητροπολίτας ἐκ τῶν τελειοδιδάκτων τοῦ πανδιδακτηρίου λαμβάνων καὶ κριτὰς καὶ γραμματεῖς, ὡς ἡ «Χρονολογία» μαρτυρεῖ· ἔνθα, τὸ λαμβάνειν τοὺς δικαστὰς ἐκ τῶν τελειοδιδάκτων τοῦ πανδιδακτηρίου, οὗ οὐδεμία σχολὴ γινώσκειται τῷ τίτλῳ σχολῆς τῶν νόμων, φανεροῦ ὅτι καὶ δικαίου γνώσεις στοιχειώδεις ἐδιδάσκοντο ἐν αὐτῷ, βεβαίως δ' ἐν τῷ παιδοτριβεῖῳ τῶν ρητόρων.

Τοῦ πανδιδακτηρίου τούτου φρονῶ ὅτι πολὺ διάφορος ἦν ἡ παρὰ βυζαντινοῖς περιώνυμος Οἰκουμένη Σχολή, περὶ ἧς ἀμέσως ὁ προσήκων γενήσεται λόγος, ἀλλὰ μετὰ τινὰ παρέμβασιν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παρέμβασιν, ἐπιβαλλομένην, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ πόθος ὅστις καὶ φιλίστῳ ἐξεδηλώθη πρό τινος τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας τῶν γραμμάτων παρὰ βυζαντινοῖς.

(ἔπεται συνέχεια)

Μ. Ι. Γ.

93. Κεδρηνός, Β', σελ. 171. Τὴν εἰς Ζωναρᾶν παραπομπὴν ὅρα ἐν ὑποσημειώσει 92.

94. αἱ λέξεις αὗται χρησιμεύουσιν ἡμῖν μετ' ὀλίγον.

95. Theoph. Continuati' σελ. 446. Κεδρηνὸς Σύνοψ. ἱστοριῶν Β', σελ. 326.

Ἐκκλησία Ἀθηνῶν.

Τῇ παρελθούσῃ τρίτῃ ἀφικόμενος εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἐπισκέψατο τῇ ἐπαύριον τετάρτῃ τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμένικόν πατριάρχην κκ. Ἰωακείμ ὁ σεβασμιώτ. μητροπολίτης τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν (ἀβουνᾶ=πατὴρ) κ. Ματθαῖος συνοδεύμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχidiaκόνου αὐτοῦ Μπλάττα-οῦλα, τοῦ ταμίου Ἰωσήφ, τοῦ διερμηνέως αὐτοῦ Ἀντωνίου Ναγίλ ἄραβος καὶ ἐκ πέντε ἐτέρων προσώπων. Ὁ μητροπολίτης Ματθαῖος, ὁ ἀπολαύων πολλῆς εὐνοίας παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Μενελίκ, ἐστὶν ὁ στέφανος τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα.

Τὸν ἀθηνῶν μητροπολίτην μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ ἐλθόντα εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Π. συνώδυσαν καὶ οἱ ἐκ τῶν διερμηνέων τῆς ἐνταῦθα ρωσικῆς πρεσβείας κ. Μάϊκωφ καὶ Α. Γραμματόπουλος. Τὴν Α. Σ. ὑπεδέξαντο ἐκτὸς μὲν τῆς πύλης τῶν Πατριαρχείων τὸ πρεσβυτέρειον τοῦ ναοῦ καὶ οἱ διάκονοι μετὰ τῶν κλητῶν καὶ εὐταξιῶν, ἔνδον δὲ αἱ Α. Α. Π. ὁ Μ. πρωτοσύγκελλος καὶ ὁ Μ. ἀρχidiaκόνος, οἵτινες καὶ ὠδήγησαν τὴν Α. Σ. παρὰ τῇ Α. Θ. Π. ὑποδεξαμένη τὸν ἐπίσημον ἐπισκέπτην ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν πατριαρχῶν.

Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφικοῦ χαιρετισμοῦ, ἡ Α. Θ. Π. ᾗς αὐτὸ τῷ ἀθηνῶν ἀρχιεπισκόπῳ τὸ ὡς εἶ παρέστη. Ἐν τῇ συνεντεύξει διηρμήνευσε κατ' ἀρχὰς ὁ ἄραφ διερμηνεύς τοῦ ἀθηνῶν πατριάρχου ἐκ τῆς ἀραβικῆς εἰς τὴν γαλλικὴν, καὶ ἐκ ταύτης ὁ Μ. πρωτοσύγκελλος κ. Καλλίνικος εἰς τὴν ἑλληνικὴν, μετ' ὀλίγον δὲ προσκληθεὶς ἐξετέλεσε τὰ καθήκοντα διερμηνέως ὁ ἐκ τῶν πατριαρχικῶν ὑπαλλήλων εἰδήμων τῆς ἀραβικῆς κ. Παῦλος Κέπετζης.

Ἡ Α. Θ. Π. διηρώτησε τὴν Α. Σ. τὰ περὶ τοῦ ταξιδίου, τῆς ἐν Ρωσίᾳ διαμονῆς αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἀρίστως ἀπεκρίμινεν ἐντυπώσεις, περὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις διαμονῆς, ἐνθα παρεπεδήμει κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ ἁγίου Πάσχα, καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀθηνῶν ναοῦ ὡς καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀθηνῶν ἡμογενῶν, ἥτοι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς αὐτοῦ εὐδοκίμησης, οὗτος δὲ λίαν εὐμενῶς ἐξεφράσθη. Εἶτα τῆς Α. Θ. Π. εἰπούσης τῷ ἀθηνῶν μητροπολίτῃ ὅτι καθ' ὃν χρόνον διέμενεν ἐπὶ δωδεκαετίαν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει, ἐπύθησε νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθηνῶν, ἀλλ' ὁ πόθος οὗτος αὐτοῦ δὲν ἐξεπληρώθη, ὁ σεβ. κ. Ματθαῖος ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἄφιξις αὕτη τῆς Α. Θ. Π. μεγάλην ἤθελε προξενήσει εἰς τὸν ἀθηνῶν λαὸν χαρὰν καὶ ἀγαλλίαν, ἀλλ' ἰδοὺ νῦν ἡξιώθη οὗτος νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑποβάλλῃ τὰς ἀδελφικὰς προσήσεις τῷ πρωθιεράρχῃ τῆς ὀρθοδόξιας. Ἡ Α. Θ. Π. παρεκάλεσεν εἶτα τὸν ἀθηνῶν μητροπολίτην ὅπως ἐπανακάμπων αἰσίως ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ διερμηνεύσῃ τὰς πατρικὰς αὐτοῦ εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῷ αὐτοκράτορι Μενελίκ καὶ τῷ αὐτοκρατορικῷ αὐτοῦ οἴκῳ ὡς καὶ ἅπαντι τῷ ἀθηνῶν λαῷ.

Ἐν τέλει ὁ ἀθηνῶν πατριάρχης ἀποχαιρετίζων τὴν Α. Θ. Π. πανηγύρτικα ἐξέφρασεν εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ τιμητικῇ ὑποδοχῇ, ἥτις ἐγένετο αὐτῷ, καὶ εἶτα ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ Μ. πρωτοσυγγέλλου καὶ τῶν ἱερολογ. διακόνων εἰς τὸν πατριαρχ. ναὸν, ἐν ᾧ ἀφ' ἧς ἐπὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, περιεργάσθη τὰ διάφορα ἱερὰ κειμήλια τοῦ ναοῦ, παρεχομένων αὐτῷ τῶν οἰκείων πληροφοριῶν περὶ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν. Εἶτα ἐπανελθὼν καὶ στὰς πρὸ τῆς ὡραίας πύλης ἀνέπεμψεν εὐχὴν καὶ ἀπήγγειλε τὸ «Πάτερ ἡμῶν» ἀραβιστὶ, μεθ' ὃ ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ εὐλογῶν τὸ ἐκατέρωθεν συρρεῦσαν ἱε-

ρὸν ἐκκλησίασμα, καὶ προπεμφθεὶς μέχρι τῆς ἀμάξης ὑπὸ τοῦ Μ. πρωτοσυγγέλλου καὶ τῶν πατριαρχικῶν κληρικῶν.

Σήμερον δὲ ἡ Α. Θ. Π. ἀπέδωκε τῷ ἀθηνῶν πατριάρχῃ τὴν ἐπίσκεψιν ἀποστείλασα εἰς Βαθυρρύακα ἰδιαιτέρην αὐτοῦ πρεσβείαν ἐκ τῶν πανοσιολογ. Μ. πρωτοσυγγέλλου κ. Καλλινίκου, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Γενναδίου, οἷς συνώδυσεν ὁ διευθυντὴς τοῦ Α' πατριαρχ. Γραφείου κ. Ἱ. Τανταλίδης, κομίζουσας τῷ πατριάρχῃ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καλλιτεχνικὴν καὶ πολυτελεῖ, ἐπὶ σεδελίου μετὰ χρυσοῦ, λαμπρῶς ἐπεξεργασμένην ἐντὸς θήκης ἐξ ἐρυθροῦ βελούδου φερούσης τὰ πατριαρχικὰ ἐμβλήματα, καὶ στελλομένην ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμένικοῦ πατριάρχου δῶρον τῇ Α. Μ. τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ἀθηνῶν Μενελίκ.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰς τὸ Οἰκουμένικόν Πατριαρχεῖον ἐπισκέψεως τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου τῆς Ἀθηνῶν Ἐκκλησίας κ. Ματθαίου παρέχομεν τὰς ἐξῆς περὶ αὐτῆς ἱστορικὰς σημειώσεις.

Ἀφορμὴν πρὸς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἀθηνῶν ἔδωκεν ὁ ἐκ Τύρου Μερόπιος, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ πολλὰς γεωγραφικὰς ἐκ διαφόρων περιηγήσεων γνώσεις κτησάμενος. Οὗτος ἐπεχείρησε τῷ 330 παραπλησίαν περιοδεῖαν πρὸς δυσμὰς τῆς Αἰγύπτου, ἔχων ἱκανὸν μεθ' ἑαυτοῦ πλήρωμα, καὶ δύο εὐπαιδευτοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ νέους, Φρουμέντιον καὶ Αἰδέσιον καλουμένους. Χωρήσας εἰς τὴν ἄγνωστον ἐτι χώραν τῆς Ἀθηνῶν συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐσφάγη μεθ' ὧν τῆς συνοδείας, πλὴν τῶν εἰρημένων δύο συγγενῶν αὐτοῦ, οἵτινες αἰχμαλωτισθέντες παρεδόθησαν εἰς τὸν τότε βασιλέα τῆς χώρας, ὅστις καὶ ἐκτιμῶν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν αὐτῶν τὸν μὲν Φρουμέντιον προσέλαβεν ὡς ἴδιον αὐτοῦ γραμματέα, τὸν δὲ Αἰδέσιον ὡς θαλαμηπόλον καὶ οἰνοχόον. Ἀποθάνωντος δὲ μετὰ τινα χρόνον τοῦ βασιλέως, ἡ παιδείσις καὶ παιδαγωγία τοῦ ἀνελίκου διαδόχου Αἰζουμᾶ ἀνέτεθη αὐτοῖς. Τὰ καθήκοντα ὅμως παιδαγωγοῦ ἐκπληροῦντες οἱ δύο νέοι, μετὰ θάρρους ἐμερίμων καὶ περὶ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνὰ τὴν χώραν ταύτην. Ὁ εἰς μάλιστα τούτων, ὁ Φρουμέντιος, δραξάμενος εὐκαιρίας ἤλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ παρασχὼν πλείστας πληροφορίες περὶ τῆς χώρας εἰς τὸν Μέναν Ἀθανάσιον ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας τῆς χώρας Αὔξουμης. Ἐπανακάμψας δὲ εἶτα εἰς Ἀθηνῶν ἐβάπτισε τὸν παιδαγωγούμενον διάδοχον Αἰζουμᾶ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὑποστηριζόμενος ἤρξατο θαρραλέωτερον τοῦ ἔργου τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς κατοίκους.

Τοιοῦτῳ τῷ τρόπῳ συνεστήθη κατ' ἀρχὰς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀθηνῶν τηροῦσα πιστῶς τὸ σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Δυστυχῶς ὅμως, βαθυρρύν, ἐπειδὴ ἡ ἐν Ἀθηνῶν Ἐκκλησία συνεχρῶνιζέτο μετὰ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἰθαγενεῖς Ἐκκλησίας περιέπεσεν εἰς τὸν μονοφυσιτισμόν. — Πρὸς τὸν ἀπὸ Ρώμης Κλήμεντα τὸν Ζ' (1523—1524) ἀπέστειλε πρέσβεις ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀθηνῶν, μετέβη δ' εἰς τὴν χώραν ταύτην ἰδία παπικὴ ἀποστολή (mission). Γρηγόριος δ' ὁ ΙΓ' (1572—1585) ἀπέστειλεν ἰησουίτας, οἵτινες ἐν ἀρχῇ ἐπετύγχανον, ἀλλὰ τῷ 1670 δεινὸν ὑπέστη διωγμὸν τὸ παπικὸν δόγμα.

Τὴν Ἀθηνῶν Ἐκκλησίαν, ἅμα συσταθεῖσαν, ἐφώδισεν ὁ Φρουμέντιος διὰ μεταφράσεως ἐν κοπτικῇ γλώσσῃ κειμένων τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ μὲν

τροπολίτης αὐτῶν (ἀβδουῶν) ἐξαρτᾶται καὶ διορίζεται ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πατριάρχου τῆς κοπτικῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ ἰθαγενεῖς παραδόσεις ἀνάγουσι τὴν ἀρχὴν τῆς δυναστείας τοῦ ἀβδησσυνικοῦ λαοῦ εἰς τὸν Σολομῶντα οὗ πρὸς ἐπίσκεψιν εἶχε μεταβῆ, κατὰ τὴν Γραφὴν, ἡ βασίλισσα αὐτῶν Σαβᾶ. Κατὰ τοὺς ἡμετέρους ἱστορικοὺς, Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης εἶχε κυριεύσει τὴν τότε ἀκμάζουσαν πόλιν αὐτῶν Αὐξούμη (νῦν Ἀξούμ). Τὰ κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν δὲ τῆς πόλεως ταύτης περιέγραψε περιηγητῆς ἐπισκεψάμενος αὐτὴν καὶ ἀνευρὼν ἔχνη ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς. Καίτοι δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου κατοχὴ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν, οὐχ ἥττον σώζονται ἐν Αὐξούμῃ ἔχνη τῆς ἑλληνικῆς ἐπιδράσεως καὶ μάλιστα ἔργον τι ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τινος βασιλέως τῶν Ἀβδησσυνῶν Αἰζενᾶ, ἑλληνιστὶ συντεταγμένον, δι' οὗ ἐξύμνησεν οὗτος τὴν κατὰ τινος φυλῆς Βογὸς καλουμένης, ἐπαναστατήσας, νίκην αὐτοῦ. Ὑπὸ τὸν βασιλέα δὲ τοῦτον διατελὼν κατώρθωσεν ὁ Φρουμέντιος νὰ εἰσαγάγῃ τὸν χριστιανισμόν. Οὐχ ἥττον καὶ ἐπὶ Ἰουστιανιανῷ ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ἐπέμψεν ἱεροποστολούς, οἵτινες προπαρεσκευάσαν τὸ ἔδαφος εἰς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὰ δὲ περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἑλλήνων ἐν Ἀβδησσύνῃ κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα γνωστὰ εἰσίν.

Ι. Β.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Θεῖον κήρυγμα καὶ διδασκαλία ἱερῶν μαθημάτων.

— Ὑποσχόμενοι ἐν τῷ προηγηθέντι φύλλῳ ἵνα ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, καὶ μάλιστα πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς μετ' οὗ πολὺ ἀπολυμένης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου, δι' ἧς συνίσταται καὶ ἐπιβάλλεται ἡ μεῖζων διάδοσις τοῦ κήρυγματος τοῦ θεοῦ λόγου καὶ ἡ ἀνυσιμωτέρα καὶ καρποφορωτέρα τούτων διδασκαλία τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἐν ἅπασι τοῖς σχολείοις τοῦ κλήματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, πράττομεν τοῦτο σήμερον προστιθέντες ὅτι ἡ ἱερὰ Σύνοδος, πρὸς τοῖς προηγουμένως ἐκτεθεῖσιν, ἐσκέψατο ὅπως ἡ διδασκαλία τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἡ ἀνατεθειμένη ἐν τοῖς Γυμνασίοις μὲν εἰς κληρικοὺς τελειοφοίτους σχολῶν θεολογικῶν, ἐν ταῖς λοιπαῖς δὲ σχολαῖς εἰς πρόσωπα ἀρμόδια καὶ μὴ πάντῃ ἀμοιρα θεολογικῶν σπουδῶν, κατὰ δὲ τὴν βιβλιογραφίαν, τὰ ἱερὰ μαθήματα τεθῶσιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ μαθηματικά. Πρὸς τούτοις ἐνεκρίθη ὅπως εἰσαχθῇ εἰς τὰς σχολὰς ἡμῶν, ἀρρέων τε καὶ θηλέων, ὑποχρεωτικὴ ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς ἐκκλησιαστ. ἡμῶν μουσικῆς, ἵνα οὕτω τὸ μὲν καταρτίζονται ἱεροψάλται δεξιοί, τὸ δὲ, σὺν τῷ χρόνῳ προόντι, μορφώσωμεν ἱεροψάλτας μέλλοντας διὰ ἰδίων μελετῶν νὰ μυηθῶσι τὰ τῆς μουσικῆς ἡμῶν καὶ διὰ τῆς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου κειμηλίου ἐγκύψεως αὐτῶν προσέλθωσιν εἰς φῶς τὰ ἐκ τούτου προσδοκώμενα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα καὶ ὁ πρόσφορος καὶ προσήκων τρόπος τῆς καλλιέργειας καὶ ἀναπτύξεως αὐτῆς.

— Προτάσεις τῆς Α. Θ. Πατριαρχίας. — Περὶ ἐνίων τῶν γνωστῶν προτάσεων τῆς Α. Θ. Π. τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν ὀφειλομένην ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας προαγωγὴν ἐκείνων ἐκ τῶν τελειοφοίτων τῆς Θεολογ. Σχολῆς, οἵτινες, καίτοι ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη καὶ ἐβδοκίμως ὑπηρετοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν τούτοις παρορῶνται κατὰ τὰς διαφόρους παρουσιαζομένας εὐκαίρους περιστάσεις, θέλομεν ὁμιλήσει ἐκτενῶς προσεχῶς.

— Μητροπολίτης Ἰωαννίνων. — Ὁ σεβασμ. μητροπολί-

της Ἰωαννίνων κ. Σωφρόνιος τέλειον ἀναρρώσας κατέλθε χθὲς εἰς Φανάριον καὶ ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Π. εὐχαριστήσας ἐπὶ τῷ ἐνδιαφέροντι, ὅπερ ἐπέδειξεν Αὐτὴ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ. Τῷ μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων παρασταθέντι ἐνώπιον τῆς Ἱ. Συνόδου ἐγένετο τὸ εἰθισμένον μῆνυμα καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῆς συνεδρίας ἐποιήσατο οὗτος ἐν τῷ σεπτῷ πατριαρχικῷ ναῷ τὴν νεομισμένην εὐχαριστίαν.

— Μητροπολίτης Δράμας. — Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δράμας κ. Χρυσόστομος τιμητικώτατα καὶ ὑπὸ συνοδικῶν μητροπολιτῶν καὶ πλείστων ἐγκρίτων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν φίλων προπεμφθεὶς ἐντεῦθεν τῇ παρελθούσῃ παρασκευῇ, ἀπῆλθεν εἰς Δράμαν, ὁπόθεν τηλεγραφικῶς ἡγγεῖλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι αἰσίως ἀφίκετο εἰς τὴν ἑδρὰν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτην καὶ ἐγκαρδίου ἔτυχεν ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ποιμανίου αὐτοῦ, καθὼς ἡγγεῖλε τοῦτο καὶ ἡ ἀξιότιμος δημογεροντία τῆς πόλεως Δράμας.

— Μητροπολίτης Σισανίου. — Τοῦ παρεπιδημοῦντος μητροπολίτου Σισανίου κ. Σεραφεῖμ δι' αἰτίσεως αὐτοῦ καταδείξαντος τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἅτε τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συστάσεως πρὸς ἐξέλεξιν ὀφειλῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ Μετοχίου τοῦ Οἴκου. Θρόνου μελλούσης μετὰ χρόνον ἱκανόν νὰ περατώσῃ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῇ καθήκον, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ χθεσινῇ αὐτῆς συνεδρίᾳ ἐνέκρινε τὴν αἵτησιν αὐτοῦ καὶ ἐχορήγησε τὴν ἀδειαν ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς Σιάτισταν.

— Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης. — Ἐν τῇ χθεσινῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ ἀνεγνώσθη ἐκθεσις τῆς ἐφορείας τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογ. Σχολῆς ὑποβάλλουσα διάφορα μέτρα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι πορείαν αὐτῆς καθόλου. Πρὸς τούτοις ἐνεκρίθη ὅπως προσληφθῶσι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δέκα νέοι μαθηταί. Περὶ δὲ τῶν υποδεικνυμένων διὰ τῆς εἰρημένης ἐκθέσεως μέτρων, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐνέκρινε ὅπως παραπεμφθῇ ἡ ἐκθεσις εἰς τὸν καθηγητικὸν τῆς σχολῆς Σύλλογον ἵνα οὗτος μελετήσας τὰ προτεινόμενα ὑποβάλλῃ τὴν σχετικὴν γνωμοδότησιν διὰ τὰ περαιτέρω. — Προκειμένου περὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς ταύτης ἐμάθωμεν ἀπὸ τῶν ἐφημερίδων ὅτι, ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ Σουτσεῖφ (Γρηγορίου Σούτσου) φιλοσοφικῷ διαγωνίσματι, δις, ἐλλείψει συναγωνιστῶν, ἀποτυχόντι, κατελθὼν, ἐν τρίτῃ ταύτῃ περιόδῳ, ὁ ἐλλόγ. διδάκτωρ κ. Χρήστος Ἀνδρούτσος, καθηγητῆς τῆς ἱερᾶς ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολῆς, ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπῆς ἐκ καθηγητῶν τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου, λαβὼν τὸ χιλιόδραχμον γέρας. Θέμα τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ ἔλαβε τὴν «παρὰ Πλάτωνι θεωρίαν τῆς γνώσεως». Οὐδεὶς ἕτερος συνηγωνίσθη τῷ κ. Ἀνδρούτσῳ.

— Κοινότης Λαγκαδος. — Ἐπὶ Συνόδου ἀνεγνώσθη αἵτησις τοῦ πληρεξουσίου τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος Λαγκαδος, τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, κ. Μιλτ. Καραβοκυροῦ, δικηγόρου, περὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς Φανερωμένης δικαίων τῆς κοινότητος. Τὴν αἵτησιν ταύτην ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐνέκρινε ἵνα παρασυνάψῃ τῷ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης φακέλλῳ, ὅπως ἐξετασθῇ ἐν καιρῷ.

— Ἐπιθεώρησις ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς. — Κατὰ τε τὴν παρελθούσαν καὶ τὴν παρούσαν ἐβδομάδα ὁ πανοσιολογ. Μ. πρωτοσύγκελλος κ. Καλλίνικος, ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Π., ἐπεσκέψατο τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τοῦ Γαλατᾶ καὶ Σταυροδρομίου, ἐπιθεωρήσας αὐτοὺς λεπτομερῶς καὶ διαβιβάσας οἷς δεῖ τὴν ἀνωτέραν ἐντολὴν ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις τηρῇται ἡ ἐπιβαλλομένη εὐπρέπεια καὶ κοσμιότης.

— *Επισκευαὶ τῶν Πατριαρχείων.* — Χάριν τῶν ἐπισκευῶν τῶν Πατριαρχείων ἀπέστειλαν τῇ Α. Θ. Π. ὁ πανερ. μητροπολίτης Βελιγράδων κ. Βασίλειος φράγκα 60, ἡ ὁμογενὴς κοινότης Πάφρας, παρ' ἧς ὁ ἔρνος διενεργήθη ὑπὸ τοῦ περιοδεύοντος ἀνταποκριτοῦ τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» καὶ ἀπεσταλμένου τῶν Πατριαρχείων κ. Βασιλείου Ἀσμανίδου, λίρ. ὀθωμ. τεσσαράκοντα τρεῖς· ὁ δὲ ἐν βασιλευούσῃ διατρίψας ἐπὶ τινὰς ἡμέρας διευθυντὴς τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑποκαταστήματος τῆς «Τραπεζίης Μιτυλήνης» κ. Δημοσθένης Ἀγγελάκης ἐπέδωκε τῇ Α. Θ. Π. ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ λίρας ὀθωμανικὰς εἴκοσι πέντε.

— *Διεθνὴς Ἐφημερίς τῆς Συγκριτικῆς Νομισματολογίας.* — Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς παρελθούσης τρίτης ἀνεγνώσθη γράμμα τοῦ σεβ. μητροπολίτου Πενταπόλεως κ. Νεκταρίου, διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐκκλησιαστικῆς Ριζαρίου Σχολῆς, συνιστῶντος τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς νομισματολόγου κ. Ἰωάννου Σβορώνου ἐκδιδόμενον ἀρχαιολογικὸν περιοδικὸν τοῦτο σύγγραμμα, δημοσιεῖον πρὸς τὰς νομισματολογικὰς διατριβὰς καὶ ἀρχαιολογικὴν ὕλην. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἀποδεξαμένη τὴν σύστασιν παρέπεμψεν εἰς τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον ὅπως τοῦτο ἀποφασίσῃ περὶ οἰασθήποτε ὕλικῆς υποστηρίξεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐπιστημονικοῦ ἔργου.

— *Ἱερὰ Ναὸς Ἐξω-κιορίου.* — Τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου πρώην Δρυϊνουπόλεως κ. Γρηγορίου, ἀρχιερατικοῦ προΐσταμένου καὶ πατριαρχ. ἐξάρχου ἐν τῷ ἐν Ἐξ Μαρμαρίοις ναῷ τῆς Παναγίας Γοργοπηκού, ὑποβαλόντος τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ αἵτησιν ἀπαλλαγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καθηκόντων τούτων, ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἀπεδέξατο τὴν αἵτησιν αὐτοῦ ταύτην. Κατὰ δὲ τὴν σημερινὴν διοικητικὴν τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου συνεδρίαν, ἐξ ἧς ἀπῆσαν ὁ Ἐξ Κωνστ. Βαγιάννης ἐφέντης καὶ ὁ ἀξιότιμος κ. Ἐμμ. Ρακτιβάν, ἐνεκρίθη ν' ἀντικατασταθῇ ἡ μέχρι σήμερον ἐπιτροπὴ τοῦ ναοῦ τούτου, διὰ προσώπων, ἃ ἤθελεν ὀνομάσει ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

— *Ἀστικὴ Σχολὴ Μαρασλῆ.* — Ἐφοροὶ τῆς Πατριαρχ. Ἀστικῆς Σχολῆς Μαρασλῆ διωρίσθησαν ἐν τῇ σημερινῇ συνεδρίᾳ τοῦ Δ. Εθν. Μ. Συμβουλίου οἱ ἀξιότιμοι κκ. Γ. Π. Ἀκαστορίδης, Ἰορδ. Τζεράχογλου, ἱατρός, Θεοδ. Θεοδοσιάδης καὶ Κ. Π. Σπανούδης. — Πρὸς ἐξέλεξιν τῶν λογαριασμῶν τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901—1902 ὠνομάσθησαν οἱ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου κκ. Σόλων Γ. Καζανόβας καὶ Μιχ. Σιφναῖος, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σεβ. μητροπολίτου Λιτίτζης κ. Νικηφόρου. — Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τοῦ κ. Ἰω. Ἀσπριώτου ἔκθεσιν τὴν ἐξελεγκτικὴν τῶν λογαριασμῶν τοῦ νέου κτιρίου τῆς σχολῆς, ἀπεφασίσθη νὰ παραπεμφθῇ αὕτη τοῖς παρητημένοις ἐφόροις ὅπως χορηγήσωσι διασαφήσεις τινάς.

— *Χοροστασία.* — Σήμερον ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐν τῷ ἐν Χάσκιοι πανηγυρίζοντι ἱερῷ ναῷ τῆς ἁγίας ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, ἧς ἡ μνήμη ἄγεται σήμερον.

— *Σχολαὶ Μ. Ρεύματος.* — Ἀντὶ τῶν τέως ἐφόρων τῶν ἐν Μ. Ρεύματι σχολῶν τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, τὸ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβούλιον ἐξελέξατο σήμερον τοὺς ἀξιότιμους κκ. Γεώργιον (Φατὶν βέην) Οἰκιάδην, Ν. Γιαννακόπουλον, Φιλόστρατον Παναγιωτίδην, Εὐστρ. Βουβλημόπουλον, ἱατρὸν, καὶ Κωνστ. Φλώρον.

— *Ἑλληνικὴ παροιμία Βρασσοῦ.* — Συμπροϊστάμενος τῆς ἐν Βρασσοῦ τῆς Αὐστρουγγαρίας ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος διωρίσθη ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. ὁ πανοσιώτατος πρεσβύτερος κ. Ἀμβρόσιος Βατοπεδινός.

Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Ἀντὶ τοῦ τέως βασιλικῷ ἐπιτρόπου παρὰ τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Δ. Βουλπιώτου, διορισθέντος εἰς θέσιν ἑτέραν, τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον, ἐπινεύσει καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως, διώρισε τὸν γνωστότατον δόκιμον λόγιον καὶ συγγραφεὰ κ. Ἀγγελον Βλάχον, πρώην ὑπουργὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Ἐκκλησία Ρουμανίας.

Κατὰ στατιστικὰς μελέτας, παρὰ τῇ ἱερᾷ μητροπόλει τῆς Οὐγγροβλαχίας γενομένης, ἀπεδείχθη ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος 2500 καθολικοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν ὀρθοδόξιν.

Ἐκκλησίαι ἐν τῇ διασπορᾷ.

— *Καπ-τόουν (Νοτίας Ἀφρικῆς).* — Ἡ ὀρθόδοξος ἑλληνικὴ κοινότης τῆς ἐν Τρανσβάλ ἀποικίας ταύτης ὑπέβαλεν ἐγγράφως τῇ Ἐκκλησίᾳ δῆλωσιν εὐχαριστιῶν ἐπὶ τῇ φροντίδι τῆς ἀποστολῆς ἱερῶν ἀμφίων καὶ λειτουργικῶν βιβλίων. — Προϊστάμενος τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Καπ-τόουν ἑλληνικῆς κοινότητος ἐκλήθη ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης καὶ τέως ἐν Ἑλλάδι ἱεροκῆρυξ κ. Ἀνθίμος Λάπας. — Εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἑλλ. κοινότητα ταύτην ὁ πανερ. ἀγγλικανὸς ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας ἐπέτρεψεν ἵνα τελῇ τὰς ἱερὰς αὐτῆς τελετὰς ἐν τῷ ἀγγλικῷ ναῷ, μέχρις ἀνεγέρσεως ἰδίας ἑλλ. ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

— *Λόουελ-Μάσ (Ἀμερικῆς).* — Ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰωακείμ Καστοκαλυβίτης, προΐσταμενος τῆς ἐν Λόουελ-Μάσ ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος δι' ἐπιστολῆς ἐξέφρασε τὰς τῆς κοινότητος εὐχαριστίας πρὸς τὴν μητέρα Μ. τοῦ Χ. Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτὴν ἀποστολῇ ἱεροῦ ἀντιμινισίου.

— *Νέας Ὑόρκης (Ἀμερικῆς).* — Ἀπὸ διμηνίας σχεδὸν ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα προΐσταμένου τῆς ἑλληνικῆς ἐν Νέῳ Ἐβερᾷ ὀρθοδόξου κοινότητος ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀνθίμος Ἰωαννίδης, ὃς βοηθὸς ἐτάχθη ὁ ἐκ Σπάρτης αἰδεσιμ. πρεσβύτερος κ. Λεωνίδας.

— *Μάγχεστερ (Ἀγγλίας).* — Ὁ προΐσταμενος τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. Εὐστάθιος Μεταλληνὸς ἐπεχείρησεν ἐκδόσει κομφοτάτῃ τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων, τῶν ἐπιθυμῶν ἐπὶ στέψει βασιλέως παρὰ τε Βυζαντινοῖς, Ρώσοις καὶ Ἀγγλοῖς, προτατομένης εἰσαγωγῆς ἐκτενοῦς.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου ἀγγέλλει τῷ δημοσίῳ ὅτι ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ γίνονται δεκταὶ παραγγελίαι ἐκτυπώσεως βιβλίων, ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν βιβλίων, φυλλαδίων, διπλοτύπων, πινάκων, ἀγγελτηρίων, ἐπισκεπτηρίων καὶ παντὸς εἶδους ἐντύπων εἰς τὴν ἑλληνικὴν, τουρκικὴν καὶ τὰς λοιπὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ὁ ὑπεύθυνος Ι. Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ